

Uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje ved Professionshøjskolen VIA University College i Randers

Akkreditering af eksisterende uddannelsesudbud

Indstilling til Akkrediteringsrådet
December 2009

Journalnummer: 2009-0177

Uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje ved Professionshøjskolen VIA University College i Randers

Akkreditering af eksisterende uddannelsesudbud

Uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje ved Professionshøjskolen VIA University College i Randers

© 2009 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævns anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Indhold

1	Indstilling	5
2	Indledning	6
3	Oplysninger om udbuddet	9
4	Vurdering af de enkelte kriterier	13

1 Indstilling

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har sammen med et panel af eksterne eksperter gennemført en akkrediteringsvurdering af Professionshøjskolen VIA University Colleges udbud af uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje i Randers.

EVA indstiller udbuddet til:

Positiv akkreditering

EVA's indstilling bygger på ekspertpanelets vurdering af om kriterierne for relevans og kvalitet samlet set er opfyldt.

Opfyldte kriterier

Ekspertpanelet vurderer at udbuddet opfylder kriterierne om:

- Beskæftigelse (kriterium 1)
- Aftager- og dimittendkontakt (kriterium 2)
- Erhvervs- og professionsbasering (kriterium 3)
- Udviklingsbasering i relation til erhverv og profession (kriterium 4)
- Udviklingsbasering i relation til forskningsviden (kriterium 5)
- Læringsudbytte (kriterium 6)
- Indhold og tilrettelæggelse (kriterium 7)
- Undervisere (kriterium 8)
- Praktik (kriterium 9)
- Kvalitetssikring af praktik (kriterium 10)
- Faciliteter og ressourcer (kriterium 11)
- Kvalitetssikring af internationaliseringen (kriterium 13)
- Systematisk og kontinuerligt kvalitetsarbejde (kriterium 14)
- Gennemførelse (kriterium 15)
- Vurdering af læringsudbytte (kriterium 16)
- Opnåelse af læringsudbytte (kriterium 17).

Kriterium 12 er ikke vurderet

Ekspertpanelet har ikke vurderet kriterium 12 om internationalisering da dette kriterium først gælder ved akkrediteringer som sættes i gang efter 1. august 2009 i overensstemmelse med lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, nr. 207 af 31.3.2008, § 39, stk. 2.

Mere information

Ekspertpanelets vurderinger af om de enkelte kriterier er opfyldt, uddybes i rapportens kapitel 4. I rapportens indledning findes mere information om ekspertpanelets sammensætning og den faglige vurderingsproces.

2 Indledning

Denne akkrediteringsrapport indeholder Danmarks Evalueringsinstituts (EVA's) akkrediteringsvurdering af det eksisterende udbud af uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje ved Professionshøjskolen VIA University College som udbydes i Randers.

Rapportens formål i akkrediteringsprocessen

Akkrediteringsrapporten danner grundlag for Akkrediteringsrådets afgørelse om positiv akkreditering, betinget positiv akkreditering eller afslag på akkreditering af udbuddet.

Akkrediteringsrådet meddeler afgørelsen til institutionen og Undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet beslutter på den baggrund om udbuddet kan godkendes. En forudsætning for godkendelse er dog at udbuddet er blevet akkrediteret positivt af Akkrediteringsrådet. Se sidst i dette afsnit hvad der står i Undervisningsministeriets akkrediteringsbekendtgørelse om dette.

Den faglige vurdering

En akkrediteringsvurdering af et uddannelsesudbud er en faglig vurdering af om udbuddet lever op til foruddefinerede kriterier for relevans og kvalitet. Denne akkrediteringsvurdering er foretaget ud fra de kriterier for udbuds relevans og kvalitet som er fastsat i bilag 3 i Undervisningsministeriets akkrediteringsbekendtgørelse.

EVA har nedsat et eksternt ekspertpanel til at foretage de faglige vurderinger af udbuddet. Ekspertpanelet består af personer med viden om de relevante fag-, uddannelses- og beskæftigelsesområder (se afsnittet om organisering nedenfor).

Ekspertpanelet har gennemført akkrediteringsvurderingen på baggrund af det samlede dokumentationsmateriale. Det består for det første af professionshøjskolens skriftlige dokumentation (redegørelse og bilag) for hvordan udbuddet opfylder kriterierne. Bemærk at de bilag der er anført her i rapporten under kriterierne er identiske med institutionens egne bilagsangivelser og desuden omfatter alle de bilag institutionen har angivet. For det andet består det af den information som ekspertpanelet og EVA har fået ved besøg på udbudsstederne.

I kriterierne 1, 15 og 17 indgår nøgletal for udbuddet, og der er for hvert af disse kriterier fastsat en vejledende minimumsgrænse for hvornår kriteriet er opfyldt af udbud af sygeplejerskeuddannelsen. Alle ekspertpaneler der medvirker i akkreditering af udbud af uddannelsen, har sammen med EVA været med til at fastsætte de vejledende minimumsgrænser på et indledende ekspertmøde. Der gælder derfor samme vejledende minimumsgrænser for alle udbud af uddannelsen.

Hvis et eller flere kriteriers nøgletal for udbuddet ligger under den vejledende minimumsgrænse, har institutionen haft mulighed for at dokumentere evt. særlige forhold som institutionen mener har indflydelse på nøgletallet. Hvis institutionen har indsendt supplerende dokumentation, er den indgået i ekspertpanelets vurdering af kriteriet. Om dette er tilfældet, fremgår af begrundelsen for vurderingen af det enkelte kriterium i kapitel 4.

Organisering

Ekspertpanelet er sammensat så dets medlemmer tilsammen har:

- Fagspecifik viden og erfaring
- Uddannelsesmæssig og pædagogisk viden og erfaring
- Viden om og erfaring med uddannelsen i et studenterperspektiv

- Viden om og erfaring fra relevante beskæftigelsesområder.

Se www.eva.dk for en uddybning af de krav EVA stiller til eksperternes kompetencer.

Medlemmerne af ekspertpanelet er:

- Birgit Gundorph-Malling, sygeplejerske, kultursociolog, ph.d. i organisations sociologi og master i organisations psykologi, sundhedschef i Halsnæs Kommune. Omfattende erfaring fra udviklingsprojekter, undervisning, ledelsesposter og akkreditering inden for sundhedssektoren. Tidligere forsker ved Center for Sygeplejeforskning, kvalitetschef i Københavns Kommune og vejleder på kandidat- og masterniveau på MPH- og SPRØK-uddannelserne.
- Ditte Høgsgaard, sygeplejerske, diplomuddannelse i uddannelse og undervisning, BA i køn og kultur, cand.cur., og master of public policy, sygeplejerske på Holbæk Sygehus og chefkonsulent i Vivikom. Arbejder med kompetenceudvikling og undervisningsforløb for sundhedspersonale i eget firma. Formand for lektorbedømmelsesudvalget for de sociale og sundhedsfaglige professionsbachelor- og diplomuddannelser og censor ved sygeplejerskeuddannelsen og de sundhedsfaglige diplomuddannelser. Er tidligere leder og underviser ved sygeplejerskeuddannelsen og har erfaring fra en række udvalg, arbejdsgrupper og projektgrupper til udvikling af uddannelser på social- og sundhedsområdet på institutionelt og ministerielt niveau.
- Cæcilie K. Balle, dimmitteret ved sygeplejerskeuddannelsen på Professionshøjskolen Sjælland University College i Slagelse i juni 2009, sygeplejerske på Holbæk Central Sygehus. Har siddet i lokalbestyrelsen for Sygeplejestuderendes Lands sammenslutning, SLS, i Slagelse og været medlem af institutionens uddannelsesudvalg.
- Ingelise Aarøe Pedersen, sygeplejerske, ledende oversygeplejerske på medicinsk afdeling på Frederiksberg Hospital. Har i mange år været ansat i ledende sygeplejestillinger og er tidligere kvalitetskonsulent på Rigshospitalet. Omfattende erfaring med akkreditering og intern auditring på sygehusområdet.

Institutionen har haft mulighed for at gøre indsigelse hvis den har betvivlet en eller flere eksperters habilitet. Alle eksperterne har underskrevet en habilitetserklæring og en erklæring om tavshedspligt.

Evalueringskonsulent Anne Hougaard Thygesen fra EVA har haft det metodiske og praktiske ansvar for akkrediteringsvurderingen. Specialkonsulent Inge Enroth har haft det overordnede projektansvar, bl.a. ansvaret for at sikre tværgående konsistens i forhold til EVA's øvrige akkrediteringsvurderinger af eksisterende uddannelsesudbud.

Metode og proces

Akkrediteringsvurderingen bygger på metodiske elementer som er internationalt anerkendte, og på de europæiske standarder og retningslinjer for kvalitetssikring af videregående uddannelse. Akkrediteringsvurderingen omfatter derfor:

- Selvevaluering (redegørelse og bilag)
- Ekstern vurdering ved et fagligt ekspertpanel
- Institutionsbesøg ved ekspertpanelet og EVA
- Offentliggørelse af en rapport.

EVA har tilrettelagt akkrediteringsprocessen med det formål at sikre en transparent proces og tilvejebringe et solidt dokumentationsmateriale som ekspertpanelet kan foretage sin vurdering på baggrund af.

Processen er forløbet sådan:

- Institutionen har været inviteret til EVA's vejledende informationsmøde om akkrediteringsopgaven.
- Institutionen har indsendt skriftlig dokumentation (redegørelse og bilag) efter EVA's skriftlige vejledning fra marts 2009 som findes på www.eva.dk.
- Ekspertpanelet og EVA har analyseret materialet og bedt institutionen om at indsende supplerende dokumentation ved tvivlsspørgsmål.
- Ekspertpanelet og EVA har været på besøg på udbudsstedet.

- EVA har udarbejdet akkrediteringsrapporten på baggrund af ekspertpanelets faglige vurderinger. Rapporten er efterfølgende godkendt af ekspertpanelet.
- Institutionen har haft mulighed for at korrigere evt. faktuelle fejl i et udkast til rapporten og i øvrigt kommentere akkrediteringen.
- EVA har sendt den endelige akkrediteringsrapport til Akkrediteringsrådet og har samtidig offentliggjort rapporten på www.eva.dk.

Det siger bekendtgørelsen

I Undervisningsministeriets bekendtgørelse om akkreditering og godkendelse af erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser mv. står der:

§ 1, stk. 3. Akkrediteringsrådet træffer afgørelse om akkreditering af tidligere godkendte udbud af erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser på grundlag af de kriterier, der fremgår af bilag 3.

§ 7, stk. 3. EVA afgiver en akkrediteringsrapport med en samlet indstilling til Akkrediteringsrådets afgørelse om positiv akkreditering eller afslag på akkreditering. For så vidt angår et godkendt udbud kan EVA tillige indstille udbuddet til betinget positiv akkreditering. Stk. 5. EVA indstiller et godkendt udbud til positiv akkreditering, når det eksterne ekspertpanel vurderer, at kriterierne for relevans og kvalitet, som angivet i bilag 3, samlet set er opfyldt.

Stk. 6. EVA indstiller et godkendt udbud til betinget positiv akkreditering, når det eksterne ekspertpanel vurderer, at kriterierne for relevans og kvalitet, som angivet i bilag 3, samlet set ikke er opfyldt, men forventes at kunne opfyldes inden for en periode på op til 12 måneder, jf. § 15, stk. 1.

§ 12. Akkrediteringsrådet fastlægger de overordnede rammer for rådets virksomhed og træffer afgørelse om akkreditering efter § 1.

§ 13. Grundlaget for rådets afgørelse efter § 12, stk. 1, er en akkrediteringsrapport efter kapitel 3.

§ 14. Rådet kvalitetssikrer EVA's opgavevaretagelse efter denne bekendtgørelse, herunder særligt med hensyn til:

- 1) udvælgelse og brug af det faglige ekspertpanel, der foretager den faglige vurdering af uddannelser og udbud i forhold til kriterierne for relevans og kvalitet og*
- 2) sikring af at akkrediteringsrapporten indeholder vurdering af de enkelte kriterier for relevans og kvalitet, herunder at kriterierne anvendes tilstrækkeligt konsistent.*

3 Oplysninger om udbuddet

Udbudsadresse

Akkrediteringsvurderingen omfatter udbud af uddannelsen på denne adresse:

Sygeplejerskeuddannelsen i Randers
Østervangsvej 26 E
8900 Randers

Præsentation af udbuddet

For at give et overordnet indtryk af udbuddet gengives her i afsnittet institutionens egen præsentation af udbuddet fra institutionens redegørelse. Bemærk at praktik kaldes klinisk undervisning på sygeplejerskeuddannelsen.

Udbuddets struktur

Uddannelsen er normeret til 3½ studenterårsværk svarende til 210 ECTS-point (European Credit Transfer System), heraf teoretisk undervisning, 120 ECTS-point og klinisk undervisning, 90 ECTS-point. Uddannelsen består af 14 moduler. Hvert modul har et omfang af 15 ECTS-point med undtagelse af modul 13 og modul 14, der har et omfang af henholdsvis 10 ECTS-point og 20 ECTS-point. Et modul er en afsluttet undervisningsenhed, der indeholder teoretiske eller kliniske elementer eller en kombination heraf. Alle moduler afsluttes med en prøve. Det enkelte udbudssted har i en vist omfang mulighed for at tilrettelægge modulrækkefølgen efter lokale forhold. Modulernes begyndelsestidspunkt er koordineret med de andre sundhedsprofessionsuddannelser. Sygeplejerskeuddannelsen fører til autorisation.

Feb.	Marts	April	Maj	Juni	Juli/aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.
M1 Fag og profession			M2 Sundhed og sygdom			M3 Somatisk sygdom og lidelse		M4 Grundlæggende klinisk virksomhed		
M5 Tværprofessionel virksomhed			M7 Relationer og interaktioner			M6 Kronisk syge patienter og borgere i eget hjem		M8 Psykisk syge patienter/ borgere og udsatte grupper		
M9 Sygepleje, etik og vidensbaseret virksomhed			M10 Akut og kritisk syge patienter/borgere			M11 Komplex klinisk virksomhed		M12 Selvstændig professionsudøvelse		
M13	Valgmodul	M14	Sygeplejefprofession - kundskabsgrundlag og metoder							

 = Teoretisk undervisning = Klinisk undervisning

Udbuddets centrale fagområder

Hvert modul har fokus på et sygeplejefagligt tema. Modulets centrale fagområder reflekterer det professionsrettede og bidrager til belysning og fordybelse af modulets tema, indhold og kompetencer, samt retter sig mod den udvikling og de ændringer, som foregår inden for professionen, sundhedsområdet og det sociale område. Fagområderne er fordelt med følgende ECTS-point: Sygeplejefaget 120, sundhedsvidenskabelige fag 40, naturvidenskabelige fag 25, samfundsvidenskabelige fag 10 og humanistiske fag 15.

Antal studerende og undervisere ved udbuddet

Antal indskrevne studerende aktuelt: 261.

Antal optagne studerende pr. semester de seneste tre år

Dato og årstal	Antal optagne studerende
1.3.2006	30
1.10.2006	32
1.3.2007	33
1.10.2007	59
1.3.2008	46
1.10.2008	47
1.3.2009	39

Antal undervisere og årsværk

Antal undervisere	32
Antal årsværk	15,9

Udbuddets centrale praktiksteder

Alle studerende ved Sygeplejerskeuddannelsen i Randers gennemfører deres kliniske undervisning ved Regionshospitalet i Randers og Grenå, i Randers og Norddjurs Kommuner, i Psykiatrien i Region Midtjylland (Randers og Rønde) samt på Hospice Djursland.

Udbuddets særlige faglige eller pædagogiske profil

Sygeplejerskeuddannelsen i Randers (fremover SIR) har som en af sine særlige profiler, at der er meget fokus på en integreret udvikling af klinisk handlekompetence og grundlæggende akademiske færdigheder. Dette fokus har været fremtrædende siden professionsbacheloruddannelsens start i 2001 og er videreudviklet i uddannelsen af 2008.

Hvor længe udbuddet har eksisteret

SIR har eksisteret som en selvstændig enhed for sygeplejerskeuddannelsen siden 1958 på samme adresse. Ved amternes nedlæggelse i januar 2007 indgik SIR i Jysk Center for Videregående Uddannelse og i januar 2008 i VIA University College. SIR er en del af den Sundhedsfaglige højskole i VIA, hvor der er et tæt samarbejde mellem alle VIA's sundhedsuddannelser og specielt mellem de 5 udbudssteder for sygeplejerskeuddannelsen.

Status for implementering af væsentlige ændringer

I februar 2008 begyndte det første hold efter bekendtgørelse og studieordning af 2008, og SIR er stadig i en udviklings- og implementeringsproces i forhold til denne uddannelse. Der arbejdes med dette i forskellige fora på tværs af sygeplejerskeuddannelsen i VIA, i samarbejde med kliniske repræsentanter og lokalt i de enkelte enheders fora. Aktuelt arbejdes der detaljeret med de moduler, der første gang skal afvikles i efteråret 2009.

Andre forhold som er centrale for udbuddet

Siden foråret 2008 har der været arbejdet med forskellige planer for et Campusbyggeri i Randers, hvor Afspændingspædagoguddannelsen, Pædagoguddannelsen og Sygeplejerskeuddannelsen skal flytte sammen, og hvor der også skal foregå efter- og videreuddannelsesaktiviteter. Det forventes, at VIA's bestyrelse træffer endelig afgørelse om dette i juni 2009.

Mål for læringsudbytte

Akkrediteringsvurderingen er foretaget på baggrund af de mål for læringsudbytte som aktuelt gælder for udbuddet, og som fremgår her, citeret fra uddannelsens bekendtgørelse BEK nr 29 af 24/01/2008:

Læringsudbytte for en professionsbachelor i sygepleje

Læringsudbytte omfatter den viden, de færdigheder og de kompetencer som en professionsbachelor i sygepleje har opnået i uddannelsen.

Viden

En professionsbachelor i sygepleje:

- 1) kan beskrive centrale kundskabsområder inden for sygepleje samt de områder inden for sundhedsvidenskab, naturvidenskab, humaniora og samfundsvidenskab, som er relevante for sygeplejefaget,
- 2) kan beskrive generelle og specifikke sygeplejefaglige problemstillinger ud fra forskellige perspektiver,
- 3) kan beskrive og forklare centrale sygeplejefaglige interventionsmuligheders anvendelse i forhold til forskellige patientgrupper og kontekstuelle vilkår,
- 4) har viden om udvalgte analysemetoder inden for professionen,
- 5) kan redegøre for og reflektere over metoder, processer og barrierer, der er knyttet til kvalitets- og udviklingsarbejde og implementering af resultater fra forsknings- og udviklingsarbejde i professionspraksis,
- 6) kan redegøre for og reflektere over metoder og procedurer, der anvendes i vurderinger, handlinger og evalueringer i professionsudøvelsen,
- 7) kan redegøre for og reflektere over generelle dokumentationsstrategier, klassifikationssystemer og standarder,
- 8) har viden om videnskabsteori og forskningsmetodologiske aspekter inden for sygeplejefaget,
- 9) kan redegøre for lovgrundlaget for professionsudøvelsen,
- 10) kan redegøre for sundhedsvæsnets organisation, herunder ansvarsfordelingen mellem de forskellige sektorer, afdelinger og aktører, og kan forstå professionsudøvelsen i lyset af organisatoriske og administrative rammer og samfundsmæssige vilkår.

Færdigheder

En professionsbachelor i sygepleje:

- 1) kan søge, sortere og vurdere viden om generelle og specifikke sygeplejefaglige problemstillinger samt analysere og fortolke disse med anvendelse af relevant national og international viden,
- 2) kan søge, sortere og vurdere viden om kliniske retningslinjer samt relevante forsknings- og udviklingsarbejder anvendelse i sygeplejerskens virksomhed,
- 3) kan søge, sortere og vurdere viden om centrale sygeplejefaglige interventionsmuligheder,
- 4) kan analysere konkrete sygeplejefaglige problemstillinger og drøfte mulige sammenhænge, årsager og konsekvenser knyttet til disse,
- 5) kan anvende sygeplejefaglige analysemetoder til bearbejdning af generelle og specifikke sygeplejefaglige problemstillinger,
- 6) kan anlægge et patientperspektiv i analysen af professionsfaglige aspekter og kan identificere mulige dilemmaer og magtrelationer i professionsudøvelsen eller i rammerne herfor,
- 7) kan anvende dataindsamlingsmetoder knyttet til sygeplejefagprofessionen og kan anvende dem til at analysere empiriske data,
- 8) kan mundtligt og skriftligt formidle og argumentere for sygeplejefaglige iagttagelser, kundskaber, analyser, vurderinger og interventionsforslag med anvendelse af et tydeligt fagsprog,
- 9) kan anvende principper for udarbejdelse og opdatering af pleje- og behandlingsprogrammer,
- 10) behersker centrale instrumentelle sygeplejehandlinger, metoder og standarder,
- 11) kan identificere og analysere etiske dilemmaer og problemstillinger i sundhedssektoren og i sygeplejen,
- 12) mestrer lægemiddelregning og medicingivning,
- 13) kan begrunde forslag til intervention i sundhedsfremmende, sundhedsbevarende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og lindrende opgaver,
- 14) behersker almindelig dokumentationspraksis og administrative procedurer,
- 15) kan anvende it i sygeplejerskens virksomhed,
- 16) kan læse og forstå international faglitteratur og forskningsresultater på engelsk.

Kompetencer

En professionsbachelor i sygepleje:

- 1) identificerer selvstændigt sygeplejebehov, opstiller målsætninger, udfører, evaluerer og justerer sygepleje for udvalgte patientgrupper,

- 2) samarbejder med patienter, pårørende og andre fagpersoner i planlægning, koordinering, delegering, udførelse og evaluering af sygepleje,
- 3) behersker sygeplejehandlinger i forhold til centrale kliniske patientsituationer som f.eks. patienten med smerter, patienten med ændret perception, patienten med ernærings- og væskeproblemer eller patienten, der er lidende og døende,
- 4) udøver selvstændigt sygepleje til patienter med forskellige livsopfattelser samt kulturelle, sociale og familiemæssige forhold,
- 5) understøtter patienter i mestring af deres livssituation og varetager sundhedspædagogiske opgaver,
- 6) kommunikerer med patienter med respekt for forskellige værdier, kultur samt intellektuelle og følelsesmæssige forudsætninger,
- 7) identificerer mulige dilemmaer og magtrelationer i pleje- og behandlingssituationer samt i strukturelle forhold i sundhedssektoren og handler ud fra gældende etiske retningslinier, regler om patientsikkerhed og miljømæssige risikofaktorer,
- 8) medvirker ved diagnostiske undersøgelser, behandlinger og observationer knyttet hertil,
- 9) medvirker til at sikre kontinuitet i pleje- og behandlingsforløb, herunder samarbejde med andre faggrupper og på tværs af sektorer og institutioner,
- 10) udfører kvalitets- og udviklingsarbejder inden for sygepleje og kan følge, anvende og deltage i forskningsarbejde i sundhedssektoren,
- 11) varetager ledende og koordinerende opgaver med henblik på at skabe kontinuitet i pleje- og behandlingsforløb,
- 12) overholder etiske retningslinier relateret til sygeplejerskens virksomhed,
- 13) kan opsøge, sortere, tilegne sig og vurdere viden med relevans for professionsområdet herunder opsøge ny national og international forskningsbaseret viden,
- 14) har indsigt i egen læreproces og behersker læse- og studieteknikker som forudsætning for fortløbende faglig ajourføring og udvikling,
- 15) behersker grundlæggende akademiske metoder, der er en forudsætning for kompetencegivende videreuddannelse på master- og kandidatniveau.

4 Vurdering af de enkelte kriterier

Kriterium 1: Beskæftigelse

”Uddannelsesuddannelsens dimittender er i tilstrækkeligt omfang i relevant beskæftigelse, eller de deltager i videre uddannelse.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere tilfredsstillende overgangsfrekvenser til relevant beskæftigelse i erhverv eller profession samt videre uddannelse, set i forhold til resultaterne for det uddannelsesområde, som akkrediteres, eller i forhold til resultaterne for beslægtede uddannelsesområder.”

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet konstaterer at 0 % af udbuddets dimittender er ledige. Denne ledighedsfrekvens er under den vejledende maksimumgrænse på 4 %, som er fastsat i forbindelse med denne akkrediteringsvurdering, og er derfor tilfredsstillende. Den vejledende maksimumgrænse er fastsat i fællesskab af alle de ekspertpaneler som er med til at vurdere et udbud af sygeplejerskeuddannelsen, og EVA og gælder for alle udbud af uddannelsen.

Det skal bemærkes at kriteriet er vurderet på baggrund af Danmarks Statistiks eksisterende oplysninger om nyuddannede sygeplejerskers aktivitet for 2006. Disse data indeholder ikke oplysninger om beskæftigelsens relevans, hvorfor denne dimension ikke er indgået i vurderingen.

Dokumentation:

Statistik fra EVA's hjemmeside over aktiviteten for nyuddannede professionsbachelorere i sygepleje baseret på data fra Danmarks Statistik og beregnet af Universitets- og Bygningsstyrelsen.

Kriterium 2: Aftager- og dimittendekontakt

"Uddannelsesudbuddets relevans søges sikret gennem løbende kontakt med aftagere og dimittender.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere:

- *at der indhentes relevant viden fra et felt af aftagere og dimittender, som er dækkende for udbuddet*
- *at denne viden anvendes til at understøtte udbuddets fortsatte relevans."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at udbuddet har tilstrækkelig kontakt med aftagere både nationalt, regionalt og lokalt. Nationalt har udbuddet kontakt til aftagerne igennem Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling. Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling har eksempelvis kontakt med aftagere som Danske Regioner og KL gennem udvalg om revision af sygeplejerskeuddannelsen. Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling gennemførte desuden i 2006 en undersøgelse blandt dimittender, aftagere og censorer. Regionalt har udbuddet kontakt med aftagere i Region Midtjylland, bl.a. igennem professionshøjskolens overordnede kliniske samarbejdsorgan. I disse fora er der bl.a. repræsentanter fra hospitalerne, kommunen, psykiatrien og relevante forskningsinstitutioner. Lokalt har udbuddet tæt kontakt til aftagerne igennem de kliniske undervisningssteder.

Ekspertpanelet vurderer at udbuddet har en tilfredsstillende kontakt til dimittenderne. I foråret 2009 fulgte udbuddet op på den undersøgelse blandt dimittenderne som Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling gennemførte på landsplan i 2006. I undersøgelsen anvendte udbuddet de samme spørgsmål for at kunne sammenligne resultaterne fra de to dimittendundersøgelser. Undersøgelsen afdækkede bl.a. hvordan dimittenderne vurderede deres realkompetencer i forhold til forventningerne til en nyuddannet sygeplejerske i praksis.

Ekspertpanelet bemærker desuden at udbuddet holder åbent hus og karrieredage hvor dimittender deltager for at fortælle om deres uddannelsesforløb. Under besøget fremgik det af mødet med ledelsen at udbuddet desuden har en meget tæt uformel kontakt i hverdagen med dimittenderne idet mange bliver ansat på det hospital der ligger over for professionshøjskolen.

Ekspertpanelet vurderer at der tilgår udbuddet viden fra både aftagere og dimittender, og at denne viden anvendes af udbuddet. Institutionen redegør for ansvarsfordelingen i forbindelse med behandling af den indhentede viden, og panelet vurderer denne fordeling som hensigtsmæssig.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 2, interview med ledelsen under institutionsbesøg og følgende bilag:

- Bilag 2.1: Evaluering af sygeplejerskeuddannelsen. Rektorforsamlingen for Sygeplejerskeuddannelsen. September 2006
- Bilag 2.2: Tillæg til studieordningen. Samarbejde mellem sygeplejerskeuddannelsen og kliniske undervisningssteder, afsnit 1-6
- Bilag 2.3: Organisering, VIA Sygeplejerskeuddannelsen i Randers, side 4-5
- Bilag 2.4: Anbefalinger fra Udvalg vedrørende revision af sygeplejerskeuddannelsen.

Kriterium 3: Erhvervs- og professionsbasering

"Uddannelsesudbuddet er baseret på ny viden om centrale tendenser fra det eller de beskæftigelsesområder, udbuddet retter sig mod.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at ny viden om centrale tendenser fra det eller de relevante beskæftigelsesområder løbende tilgår udbuddet og medvirker til, at det til stadighed er tidssvarende. Dette kan fx ske gennem undervisernes kontakt med praksis gennem samarbejde og/eller undervisning af praktikere i efter- og videreuddannelsesregi, via udbuddets kontakt med eller viden om videncenteraktiviteter og/eller kurser og praksisorienterede temadage, deltagelse i netværk mv."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for internationale, nationale, regionale og lokale aktiviteter og videnkanaler der bidrager til at udbuddet løbende modtager viden om udviklingen inden for beskæftigelsesområderne på fx somatiske og psykiatriske hospitaler og i kommunerne.

Udbuddets undervisere deltager i internationale konferencer, netværksmøder med internationale samarbejdspartnere og studieture, hvilket er med til at sikre at der løbende tilgår udbuddet viden om den internationale udvikling inden for sygeplejens beskæftigelsesområde. På nationalt plan deltager udbuddets studierektor i møderne i Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling. Lederforsamlingen holder løbende møder med aftagere på landsplan, faglige organisationer, Sundhedsstyrelsen, Censorformandskabet for sygeplejerskeuddannelsen og Sygeplejestuderendes Landssammenslutning. Derudover deltager undviserne i nationale konferencer, netværksmøder, kurser mv. Mange af udbuddets undervisere underviser også på efter- og videreuddannelserne, hvilket bidrager til at de løbende får indsigt i den aktuelle professionspraksis. Lokalt samarbejder udbuddet med de kliniske undervisningssteder, både igennem løbende dialog mellem kliniske vejledere på hospitalerne og uddannelsesansvarlige på udbuddet og igennem undvisernes deltagelse ved den kliniske undervisning og de kliniske prøver.

Ekspertpanelet vurderer at de aktiviteter der foregår på udbuddet, dækker de relevante beskæftigelsesområder. Desuden vurderer ekspertpanelet at den viden der tilgår udbuddet igennem aktiviteterne, også bliver anvendt af udbuddet. Eksempelvis er kliniske retningslinjer blevet en integreret del af pensum så de studerende i løbet af studiet opnår kendskab til de retningslinjer der arbejdes med i klinikken. Derudover er undervisningen i udbuddets færdighedslaboratorium blevet tilrettelagt i samarbejde med lokale aftagere.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 3 og følgende bilag:

- Bilag 3.1: Undvisernes deltagelse i udviklingsaktiviteter og kompetenceudvikling i perioden 2007-2009
- Bilag 3.2: Sundhedsfagligt biblioteks kopiordning.

Kriterium 4: Udviklingsbasering i relation til erhverv eller profession

”Uddannelsesudbuddet er baseret på ny viden fra forsøgs- og udviklingsarbejde, som er relevant for det eller de beskæftigelsesområder, udbuddet retter sig mod.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at der løbende tilgår udbuddet erfaringer og resultater fra relevant, aktuelt og praksisorienteret forsøgs- og udviklingsarbejde samt rådgivning, som kan bidrage til at styrke de studerendes kompetencer til at løse problemer i praksis. Forsøgs- og udviklingsarbejdet kan dreje sig om fx udvikling af nye redskaber, produkter og metoder for og/eller med praksisfeltet eller slutbrugere af det udviklede.”

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for en række aktiviteter og videnkanaler der bidrager til at der tilgår udbuddet relevant viden om forsøgs- og udviklingsarbejde. Til trods for at institutionen redegør for at omstændigheder så som fusion og underviseres lektoranmodninger har betydet en nedgang i udbuddets udviklings- og forsøgsaktiviteter, vurderer ekspertpanelet at mængden af aktiviteter er tilstrækkelig idet der stadig er en række udviklingsprojekter i gang på udbuddet som er dækkende for udbuddets beskæftigelsesområde i kommuner og på hospitaler. Eksempelvis er udbuddets undervisere involverede i videntcenteraktiviteter i professionshøjskoleregion, bl.a. under Videncenter for Sundhedsfremme, Sundhedsteknologi og Rehabilitering. Derudover sørger biblioteket for at underviserne får tilsendt artikler mv. når der publiceres ny viden som er relevant for den enkelte undervisers undervisningsfelt.

Under besøget fremgik det af interview med de studerende at de oplever at underviserne generelt er gode til at holde sig opdateret med ny viden om forsøgs- og udviklingsarbejde og integrere denne viden i undervisningen. Under besøget fremgik det desuden af interview med ledelsen og af rundvisningen på institutionen at udbuddets færdighedslaboratorium er udarbejdet på baggrund af internationale erfaringer, bl.a. erfaringer med færdigheds- og simulationsundervisning i USA. Ekspertpanelet vurderer at dette er et konkret eksempel på hvordan viden om udviklingsprojekter tilgår udbuddet. Ekspertpanelet vurderer samlet set at der i tilstrækkelig grad tilgår udbuddet viden om nye forsøgs- og udviklingsaktiviteter, og at denne viden anvendes af udbuddet i tilrettelæggelsen af undervisning, pensum mv.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 3 og 4, supplerende dokumentation, interview med de studerende og ledelsen og rundvisning under institutionsbesøg og følgende bilag:

- Bilag 3.1: Underviserens deltagelse i udviklingsaktiviteter og kompetenceudvikling i perioden 2007-2009.

Kriterium 5: Udviklingsbaseret i relation til forskningsviden

"Uddannelsesudbuddet er baseret på ny viden fra forskningsfelter, der er relevante for udbuddets fagområder.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at der løbende tilgår udbuddet ny relevant forskningsviden, som kan bidrage til at kvalificere erhvervs- eller professionsudøvelse i praksis. Dette kan fx ske gennem underviserens deltagelse i konferencer, netværk og andet, ved eksterne oplæg for de studerende, eller ved at viden fra institutionens samarbejde og videnudveksling med forskningsinstitutioner tilgår udbuddet."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at der løbende tilgår udbuddet relevant forskningsviden. Institutionen redegør for at udbuddet eksempelvis er tilknyttet Center for Kliniske Retningslinjer for at kunne følge den forskningsbaserede udvikling inden for kliniske retningslinjer og anvende disse retningslinjer i undervisningen. Derudover redegør institutionen for at eksterne vejledere fra landets universiteter er tilknyttet alle udviklingsprojekter hvoraf der aktuelt er ti. Under besøget fremgik det af interview med underviserne at de løbende holder sig opdateret med ny forskningsviden inden for deres respektive felter, bl.a. med hjælp fra udbuddets bibliotekar der sender materiale til dem. Der er også fokus på beslægtede områder så som medicin og biologi så ny forskningsviden fra disse felter også kan inddrages i undervisningen hvor det er relevant for sygeplejefeltet.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 4 og 5, interview med underviserne under institutionsbesøg og følgende bilag:

- Bilag 3.1: Underviserens deltagelse i udviklingsaktiviteter og kompetenceudvikling i perioden 2007-2009
- Bilag 5.1: Studiekredse i VIA
- Bilag 5.2: Forskningsdag 2009.

Kriterium 6: Læringsudbytte

"Uddannelsesudbuddets mål for læringsudbytte er niveaumæssigt i overensstemmelse med den relevante gradstypebeskrivelse i den danske kvalifikationsramme for videregående uddannelse, og der er tilstrækkelig sammenhæng mellem disse overordnede mål for læringsudbytte og læringsmålene for udbuddets elementer.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

- 1) hvilke mål for læringsudbytte, der er fastlagt for udbuddet,*
- 2) at der samlet set er god sammenhæng mellem læringsmålene for udbuddets enkelte elementer og de overordnede mål for læringsudbytte, så en studerende, der realiserer elementernes læringsmål også realiserer de overordnede mål for læringsudbytte. Som ét udtryk for sammenhængen skal udbuddet redegøre for og dokumentere vægtningen af elementerne, som den kommer til udtryk i ECTS-fordelingen."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at de overordnede mål for læringsudbytte der gælder for udbuddet, er på professionsbachelorniveau. Panelet vurderer dette på baggrund af de overordnede mål for læringsudbytte for sygeplejerskeuddannelsen, som er fastlagt i bilag 1 til uddannelsesbekendtgørelsen fra 2008, sammenholdt med gradstypebeskrivelsen for professionsbachelor i den danske kvalifikationsramme for videregående uddannelse.

Desuden er der en tilfredsstillende sammenhæng mellem de overordnede mål for læringsudbytte og læringsmålene for de fjorten moduler som alle udbud af uddannelsen består af. Ekspertpanelet vurderer dette på baggrund af den nationale studieordning for uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje. Studieordningen beskriver modulernes læringsmål, indhold og vægtning af de centrale fagområder, udtrykt i ECTS-point for henholdsvis teoretisk og klinisk undervisning. Studieordningen er bilag 2 til uddannelsesbekendtgørelsen.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 6 og uddannelsesbekendtgørelsens bilag 1 og 2.

Kriterium 7: Indhold og tilrettelæggelse

"Indhold og tilrettelæggelse af uddannelsesudbuddets elementer samt anvendte undervisnings- og arbejdsformer er passende for, at de studerende kan realisere de fastsatte læringsmål.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

- 1) at det faglige indhold af udbuddets elementer har passende bredde, dybde og relevans set i forhold til læringsmålene,*
- 2) at de valgte undervisnings- og arbejdsformer er hensigtsmæssige for, at læringsmålene kan realiseres,*
- 3) at elementernes samspil understøtter realiseringen af uddannelsens mål for læringsudbytte."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Sygeplejerskeuddannelsen fik ny bekendtgørelse og studieordning i januar 2008 som indeholdt nye overordnede mål for læringsudbytte for uddannelsen, og som har betydet ændringer af uddannelsens indhold og struktur. Uddannelsen er nu opdelt i moduler, og alle de institutioner som udbyder uddannelsen, er stadig i gang med at udarbejde udførlige beskrivelser af de enkelte modulers indhold, tilrettelæggelse mv. På tidspunktet for udarbejdelse af den skriftlige dokumentation til akkrediteringen havde udbuddet beskrevet og gennemført seks af de fjorten moduler. Det har derfor kun været muligt for ekspertpanelet at vurdere det detaljerede indhold i og tilrettelæggelsen af disse seks moduler.

Ekspertpanelet vurderer at det faglige indhold i de seks moduler har en passende bredde, dybde og relevans i forhold til de læringsmål der er beskrevet for de enkelte moduler. Institutionen redegør i tilfredsstillende grad for det faglige indhold og viser herunder hvordan modulernes metodefaglige indhold understøtter udviklingen af de studerendes kompetencer.

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for at udbuddet søger at tilrettelægge undervisningen på en sådan måde at de studerende når læringsmålene for de enkelte moduler. Udbuddet redegør for at undervisningsformerne er varierede og tilpasset de specifikke modulers læringsmål så udbuddet anvender klasseundervisning, gruppearbejde, praktiske øvelser, problembaseret cases etc. hvor det er hensigtsmæssigt.

Under besøget fremgik det af interview med de studerende at underviserne generelt er gode til at variere undervisningsformerne så de studerende oplever at de når læringsmålene. De studerende gav udtryk for at underviserne er rigtig gode til at inddrage ny viden og de studerendes erfaringer fra de kliniske undervisningsforløb på en spændende og relevant måde.

Endvidere vurderer ekspertpanelet at udbuddet har tilrettelagt uddannelsens elementer på en måde der bevirker at de er integreret på tværs og understøtter de studerendes realisering af uddannelsens mål for læringsudbytte.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 7, uddannelsesbekendtgørelsens bilag 2, interview med de studerende under institutionsbesøg og følgende bilag:

- Bilag 2.3: Organisering, VIA Sygeplejerskeuddannelsen i Randers

- Bilag 7.1: Modulbeskrivelse. Modul 1
- Bilag 7.2: Modulbeskrivelse. Modul 2
- Bilag 7.3: Modulbeskrivelse. Modul 3
- Bilag 7.4: Modulbeskrivelse. Modul 4
- Bilag 7.5: Modulbeskrivelse. Modul 5
- Bilag 7.6: Modulbeskrivelse. Modul 6
- Bilag 7.7: Modulbeskrivelse. Modul 7
- Bilag 7.8: Planlagt studieaktivitet rettet mod ETB og produktion af tekstopgaver. Modul 1
- Bilag 7.9: Planlagt studieaktivitet rettet mod patientologi. Modul 1
- Bilag 7.10: Fastlagt studieaktivitet rettet mod klinisk observation og vurdering. Modul 2
- Bilag 7.11: Planlagt studieaktivitet rettet mod sygepleje, ernæring og væske, diætetik, anatomi og fysiologi. Modul 3
- Bilag 7.12: Fastlagt studieaktivitet rettet mod IT-baseret kommunikation og samarbejde. Modul 5
- Bilag 7.13: Planlagt studieaktivitet rette mod farmakokinetik og farmakodynamik. Modul 7
- Bilag 7.14: Fastlagt studieaktivitet rettet mod pædagogisk aktivitet. Modul 7
- Bilag 7.15: Lektionsplan. Anatomi, fysiologi og biokemi. Modul 1
- Bilag 7.16: Lektionsplan. Sygepleje. Modul 1
- Bilag 7.17: Lektionsplan. Studievejledning. Modul 1
- Bilag 7.18: Lektionsplan. Anatomi, fysiologi og mikrobiologi. Modul 2
- Bilag 7.19: Lektionsplan. Sygepleje, anatomi, fysiologi og ergonomi. Modul 2
- Bilag 7.20: Lektionsplan. Studievejledning. Modul 2
- Bilag 7.21: Lektionsplan. Anatomi og fysiologi herunder genetik og sygdomslære herunder patologi. Modul 3
- Bilag 7.22: Lektionsplan. Sygepleje, ernæringslære og diætetik. Modul 3
- Bilag 7.23: Lektionsplan. Studievejledning. Modul 3
- Bilag 7.24: Lektionsplan. Sygepleje, sundhedsinformatik, sociologi og sygdomslære. Modul 5
- Bilag 7.25: Lektionsplan. Folkesundhed og epidemiologi. Modul 5
- Bilag 7.26: Lektionsplan. Jura. Modul 5
- Bilag 7.27: Lektionsplan. Organisation og ledelse. Modul 5
- Bilag 7.28: Lektionsplan. Sundhedsinformatik. Modul 5
- Bilag 7.29: Lektionsplan. Studievejledning. Modul 5
- Bilag 7.30: Lektionsplan. Sygepleje. Modul 7
- Bilag 7.31: Lektionsplan. Psykologi. Modul 7
- Bilag 7.32: Lektionsplan. Pædagogik. Modul 7
- Bilag 7.33: Lektionsplan. Kommunikation. Modul 7
- Bilag 7.34: Lektionsplan. Farmakologi. Modul 7
- Bilag 7.35: Lektionsplan. Studievejledning. Modul 7
- Bilag 7.36: Generel klinisk studieplan. Urologisk afsnit A6, Regionshospitalet Randers. Modul 1
- Bilag 7.37: Generel klinisk studieplan. Kildevang Aflastningsboliger. Område Kildevang Randers Kommune. Modul 1
- Bilag 7.38: Generel klinisk studieplan. Akut medicinsk modtageafsnit AB4, Regionshospitalet Randers. Modul 4
- Bilag 7.39: Generel klinisk studieplan. Kildevang Aflastningsboliger. Område Kildevang Randers Kommune. Modul 4
- Bilag 7.40: Generel klinisk studieplan. Modul 5
- Bilag 7.41: Studiemappe. Introduktion og formål
- Bilag 7.42: Studiemappe. Indholdsfortegnelse
- Bilag 7.43: Studiemappe. Individuel klinisk studieplan. Modul 4
- Bilag 7.44: Underviserguide til planlagt studieaktivitet. Modul 3
- Bilag 7.45: Studiemappe. Temaforløb som studiemetode. Modul 4
- Bilag 7.46: Studiemappe. Refleksioner og erfaringer. Modul 4
- Bilag 7.47: Studiemappe. Problembeskrivelse. Modul 5
- Bilag 7.48: Krav til pensum i moduluddannelsen
- Bilag 7.49: Pensumomfang i moduluddannelsen.

Kriterium 8: Undervisere

"Undvisernes kvalifikationer og kompetencer er samlet set tilstrækkelige i forhold til uddannelsesuddannelsens niveau og mål for læringsudbytte, og undervisergruppen er ajourført med den nyeste viden om centrale tendenser i erhverv eller professioner samt relevant forskning.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

1) at undervisergruppen samlet set lever op til de krav til teoretiske, faglige, pædagogiske og erhvervs- eller professionsmæssige kvalifikationer og kompetencer, der følger af reglerne for uddannelsen,

2) at undervisergruppen gennem løbende kompetenceudvikling og andre aktiviteter er ajourført med den nyeste viden om centrale tendenser i erhverv eller professioner samt relevant forskning."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at undervisergruppen samlet set opfylder de formelle krav til undvisernes kvalifikationer og kompetencer. Hovedparten af udbuddets undervisere er uddannede sygeplejersker med en videreuddannelse på enten master- eller kandidatniveau, og flere af dem har mange års professionserfaring. Desuden er der flere undervisere som har en kandidatuddannelse inden for beslægtede fag, eksempelvis medicin og molekylærbiologi. Institutionen redegør for at 8 ud af de 15 fastansatte undervisere er lektorgodkendt, 1 har indsendt lektoransøgning, 1 har en diplomuddannelse inden for undervisning og uddannelsesplanlægning, mens 1 underviser er vikaransat og derfor ikke i gang med et pædagogisk opkvalificeringsforløb. Af 5 eksterne undervisere er 2 lektorgodkendt. Derudover anvender udbuddet 6 undervisere fra klinisk praksis som alle er uddannede kliniske vejledere.

Ekspertpanelet vurderer at udbuddet løbende sikrer at undervisergruppen er ajourført med udviklingen inden for professionen. Denne ajourføring sker bl.a. igennem udarbejdelse af lektoransøgninger, udvikling af simulationslaboratorium, deltagelse i udviklings- og forskningsprojekter, projektarbejde med professionsudøvere, undervisning på efter- og videreuddannelserne og udvikling af klinisk undervisning i kommunale lokalcentre. Institutionen redegør for at 17 undervisere i 2008 brugte 1006 timer til individuel kompetenceudvikling så som deltagelse i kursusforløb, konferencer, netværk etc.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 8 og følgende bilag:

- Bilag 3.1: Undvisernes deltagelse i udviklingsaktiviteter og kompetenceudvikling i perioden 2007-2009
- Bilag 8.1: Oversigt over undervisere i foråret 2009.

Kriterium 9: Praktik

"Praktikken tilrettelægges og gennemføres, så den studerendes læring styrkes i et samspil mellem teori og praksis.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

- 1) at praktikken tilrettelægges og gennemføres hensigtsmæssigt,*
- 2) at praktikken er en integreret del af det samlede udbud, så den studerendes videntilegnelse, erfaringsdannelse og læring på henholdsvis udbudssted og praktiksted er gensidigt supplerende."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at den kliniske undervisnings omfang og placering i studieforløbet er hensigtsmæssig og sikrer en god vekselvirkning mellem teori og praksis. Ifølge studieordningen udgør den kliniske undervisning 90 af uddannelsens 210 ECTS-point. Der er klinisk undervisning i modulerne 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13 og 14 dvs. i 10 af de 14 moduler som uddannelsen er opdelt. Perioderne med klinisk undervisning varierer med en vægt fra 2 til 15 ECTS-point. De længste kliniske undervisningsforløb ligger i modul 4, 11 og 12, som er rene kliniske undervisningsmoduler på 10 uger (15 ECTS-point), og i modul 6 hvor den kliniske undervisning varer 8 uger (12 ECTS-point).

I forbindelse med tilrettelæggelsen og gennemførelsen af den kliniske undervisning vurderer ekspertpanelet at de krav udbuddet stiller til indhold af de forskellige undervisningsperioder er med til at sikre gode læringsforløb for den studerende. Udbuddet anvender de krav til indholdet i den kliniske undervisning som er beskrevet i uddannelsesbekendtgørelsen og studieordningen. Bekendtgørelsen stiller bl.a. krav til den kliniske undervisnings fokus, progression og sammenhæng med den teoretiske undervisning. I studieordningen er der en beskrivelse af modulernes læringsmål som også omfatter læringsudbyttet af den kliniske undervisning. Derudover er der krav til hvor den kliniske undervisning kan foregå, til indholdet i samarbejdsaftalerne mellem udbuddet og det kliniske undervisningssted og til kriterier for godkendelse af kliniske undervisningssteder.

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for at der er en tæt kobling mellem teori og praksis på udbuddet. Eksempelvis samarbejder udbuddet med de kliniske undervisere om undervisningen i færdighedslaboratoriet forud for de kliniske undervisningsforløb. Institutionen redegør for at de studerende forberedes til de kliniske undervisningsforløb igennem teoretisk undervisning på udbuddet, og at de studerendes erfaringer efterfølgende inddrages i undervisningen. Under besøget fremgik det af interview med de studerende at de oplever at der på udbuddet er stort fokus på sammenhængen mellem teori og praksis, og at de i tilstrækkelig grad er forberedt til de kliniske undervisningsforløb, bl.a. pga. det meget veludviklede simulationslaboratorium.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 9, uddannelsesbekendtgørelsen, interview med de studerende under institutionsbesøg og følgende bilag:

- Bilag 7.10: Fastlagt studieaktivitet rettet mod klinisk observation og vurdering. Modul 2
- Bilag 7.19: Lektionsplan. Sygepleje, anatomi, fysiologi og ergonomi. Modul 2
- Bilag 7.38: Generel klinisk studieplan. Akut medicinsk modtageafsnit AB4, Regionshospitalet Randers. Modul 4

- Bilag 7.40: Generel klinisk studieplan. Modul 5
- Bilag 9.1: Eksempel på individuel klinisk studieplan
- Bilag 9.2: Aftale vedrørende samarbejde mellem Sygeplejerskeuddannelsen i Randers og Regionshospitalet Randers og Grenå om klinisk undervisning på modul 1 og 2
- Bilag 9.3: Opgaver og ansvar for kliniske vejleder modul 4
- Bilag 9.4: Opgaver og ansvar for undervisere, der er tilknyttet klinisk undervisning modul 4
- Bilag 9.5: Undervisernes tilknytning til de kliniske undervisningssteder. Forårssemestret 2009.

Kriterium 10: Kvalitetssikring af praktik

"Praktikken kvalitetssikres løbende.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at det løbende sikres, at praktikken fungerer tilfredsstillende, fx gennem krav til praktiksted, dialog mellem institution og udbud på den ene side og praktiksted på den anden om deres opgave som praktiksted og gennem evaluering af praktik."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for at udbuddet opfylder de i bekendtgørelsen fastsatte krav om at kliniske undervisningssteder skal udforme en generel klinisk studieplan med beskrivelser af læringstilbud, vejledningstilbud etc. som skal godkendes af udbudsinstitutionen inden det kliniske uddannelsessted kan tilbyde klinisk undervisning til de studerende.

Ekspertpanelet vurderer at udbuddet søger at sikre kvaliteten af de kliniske undervisningsforløb, bl.a. ved at de studerende elektronisk evaluerer de kliniske undervisningsforløb. Desuden drøfter den kliniske vejleder fra det kliniske undervisningssted, den studerende og den tilknyttede underviser fra udbuddet den studerendes individuelle evalueringresultater ved afslutningen på et klinisk undervisningsforløb. Evalueringresultaterne bliver behandlet i forskellige fora afhængigt af om de er af principiel eller konkret karakter i forhold til specifikke kliniske undervisningssteder. Ekspertpanelet vurderer at der bliver fulgt tilstrækkeligt op på evalueringresultaterne idet udbuddet har opdelt typer af evalueringresultater i tre niveauer hvoraf de studerendes individuelle evalueringer bliver behandlet på afsnitsniveau af den kliniske vejleder, den studerende og den tilknyttede underviser fra sygeplejerskeuddannelsen. Generelle indholdsmæssige og pædagogiske elementer bliver behandlet af undervisere fra udbuddet og de uddannelsesansvarlige sygeplejersker eller kliniske vejledere fra det kliniske undervisningssted. Evalueringresultater der relaterer sig til overordnede kapacitets- og ledelsesmæssige elementer, bliver behandlet på møder mellem chefsygeplejersker, ledende sygeplejersker, studierektor og studiekoordinator.

Der er en løbende dialog mellem de kliniske undervisningssteder og udbuddet som ifølge ekspertpanelet er med til at sikre en varetagelse af opgaverne i forbindelse med de kliniske undervisningsforløb. Foruden den løbende dialog mellem kliniske undervisere og undervisere fra udbuddet er der også en dialog med de kliniske undervisningssteder igennem tilbagevendende netværksmøder hvor undervisere og kliniske vejledere deltager, og hvor generelle forhold vedrørende den kliniske undervisning og sammenhængen mellem teoretisk og klinisk undervisning drøftes.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 10, uddannelsesbekendtgørelsen og følgende bilag:

- Bilag 2.2: Tillæg til studieordningen. Samarbejde mellem sygeplejerskeuddannelsen og kliniske undervisningssteder
- Bilag 10.1: Vision og strategi for klinisk undervisning i sygepleje. Region Midtjylland. Januar 2009
- Bilag 10.2: Evalueringsskema til Evaluering af klinisk undervisningsforløb. Modul 4
- Bilag 10.3: Kliniske vejledere og uddannelsesansvarlige sygeplejersker. April 2009.

Kriterium 11: Faciliteter og ressourcer

"De fysiske faciliteter og materielle ressourcer er tilstrækkelige i forhold til mål for læringsudbytte.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at de fysiske faciliteter og materielle ressourcer, der er til rådighed for udbuddets studerende og undervisere på udbudsstedet, er tilstrækkelige til, at det er muligt at opnå det forventede læringsudbytte. De fysiske faciliteter og materielle ressourcer er fx bibliotek, it-udstyr, lokaler, apparatur, materialer og redskaber."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Institutionen redegør for at de faciliteter og ressourcer der er nødvendige for at nå mål for læringsudbytte, er til stede på udbudsstedet. Det drejer sig bl.a. om undervisningslokaler, færdighedslaboratorium, it-faciliteter, bibliotek mv. Under besøget blev det ved rundvisningen bekræftet at de nødvendige faciliteter og ressourcer er til stede på udbudsstedet. Ekspertpanelet bemærker at udbuddets færdighedslaboratorium er særdeles veludviklet og vurderer at det kan have en positiv indvirkning på undervisningen og undervisernes mulighed for at forberede den studerende til de kliniske undervisningsforløb.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 11 og rundvisning under institutionsbesøg.

Kriterium 12: Internationalisering

"Uddannelsesudbuddet er tilrettelagt, så der er mulighed for at gennemføre en eller flere dele af uddannelsen i udlandet inden for den normerede studietid.

Kriteriet finder anvendelse efter den 1. august 2009.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at det er muligt for de studerende at gennemføre en eller flere dele af uddannelsen i udlandet inden for den normerede studietid."

Vurdering:

Kriteriet vurderes ikke.

Begrundelse for vurderingen:

Kriteriet finder først anvendelse efter 1. august 2009 i overensstemmelse med lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, nr. 207 af 31.3.2008, § 39, stk. 2.

Kriterium 13: Kvalitetssikring af internationaliseringen

"Det sikres løbende, at uddannelsesdele, der gennemføres i udlandet, i tilstrækkelig grad bidrager til opnåelsen af det samlede læringsudbytte.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

- 1) at udbuddet stiller relevante og tilstrækkelige kvalitetskrav til de uddannelsesdele, de studerende kan vælge at gennemføre i udlandet,*
- 2) at udbuddet løbende sikrer sig, at kvalitetskravene opfyldes. Fx skal den danske uddannelsesinstitution forhåndsvurdere og godkende de udenlandske uddannelseselementer, som de studerende kan tage,*
- 3) at der ved uddannelser, der er tilrettelagt som parallelforløb, er indgået aftale med en anerkendt udenlandsk uddannelsesinstitution om vilkårene for gennemførelsen af dele af uddannelsen på den udenlandske uddannelsesinstitution."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at kravene til en udenlandsk uddannelsesinstitution for at blive godkendt som samarbejdspartner er relevante og tilstrækkelige. Der er faste procedurer for at godkende udenlandske uddannelsesinstitutioner, og de studerende kan studere ved disse institutioner hvis de ønsker at tage dele af uddannelsen i udlandet. Der er desuden udarbejdet godkendelsesprocedurer for både længerevarende og korterevarende studieophold. Forud for et udlandsophold skal den studerende desuden udarbejde en learning agreement i samarbejde med den udenlandske uddannelsesinstitution. Denne learning agreement er en kontrakt mellem den udenlandske uddannelsesinstitution og den studerende som bliver forhåndsgodkendt af udbuddet, og som skal sikre at den studerende når læringsmålene for det givne ophold.

Ekspertpanelet vurderer det positivt at udbuddet stiller krav til de studerende om at de skal evaluere samtlige uddannelsesforløb i udlandet, længerevarende såvel som korterevarende. Udbuddet har udviklet faste procedurer for at behandle disse evalueringer, hvilket er med til at sikre at de udenlandske uddannelsesinstitutioner fortsat lever op til de indgåede aftaler. Desuden besøger udbuddet partnerinstitutionerne mindst hvert andet år og drøfter i den forbindelse resultaterne af de studerendes evalueringer med de udenlandske institutioner.

Institutionen redegør for at evalueringerne bliver behandlet af udbuddet, og at negative evalueringresultater har konsekvenser for samarbejdsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner. Eksempelvis er samarbejdet med flere uddannelsesinstitutioner ophørt efter at det er blevet opdaget at disse institutioner ikke har overholdt aftalen om aftag af studerende og om indholdet i udvekslingsopholdene.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 13 og følgende bilag:

- Bilag 13.1: Bilateral Agreement
- Bilag 13.2: Learning Agreement
- Bilag 13.3: Tillæg til studieordningen, internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen i VIA UC
- Bilag 13.4: The ENM Network
- Bilag 13.5: Socrates/Erasmus Student Report
- Bilag 13.6: ENM Module Evaluation

- Bilag 13.7: Skabelon til rejsebrev fra udvekslingsophold
- Bilag 13.8: Litteraturhenvisninger til artikel om ENM
- Bilag 13.9: Danish student program advice, Australien.

Kriterium 14: Systematisk og kontinuerligt kvalitetsarbejde

"Der arbejdes systematisk og løbende med at sikre og udvikle kvaliteten af udbuddets aktiviteter og resultater.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

- 1) at der systematisk gennemføres aktiviteter for at kvalitetssikre og -udvikle udbuddet,*
- 2) at eksterne og interne interessenter inddrages, herunder at udbuddet regelmæssigt og systematisk sikrer sig de studerendes vurdering af udbuddet,*
- 3) at udbuddet bruger den viden, der indhentes gennem evaluering, kvalitetssikring og -udvikling, til at forbedre og udvikle sine aktiviteter og resultater."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for at de centrale forhold på udbuddet undergår løbende og systematisk kvalitetssikring. Ekspertpanelet vurderer at relevante interne og eksterne interessenter inddrages i kvalitetssikringsarbejdet hvor det er relevant. Eksempelvis holder Sygeplejerskeuddannelsens Lederforsamling og Censorformandskabet for sygeplejerskeuddannelsen møder to til tre gange årligt med fokus på kvalitetsudviklingen af sygeplejerskeuddannelsen. Derudover inddrager udbuddet lokale aftagere og kliniske undervisningssteder i kvalitetsarbejdet. Undervisere og studerende bliver også inddraget i kvalitetssikringsarbejdet omkring undervisningen i relation til mål for læringsudbytte, uddannelsens indhold og tilrettelæggelse, pensum og undervisningsformerne.

De studerende evaluerer alle undervisningsforløb ved at udfylde et elektronisk spørgeskema. Resultaterne af evalueringerne bliver sendt til en sekretær der videresender dem til studierektoren. Denne har ansvar for at behandle resultaterne inden de bliver sendt til den teamformand der er ansvarlig for det pågældende modul.

Ekspertpanelet vurderer det positivt at udbuddet har klar ansvarsfordeling i forbindelse med behandling af og opfølgning på evalueringresultater. Studierektoren er ansvarlig i forhold til at følge op på de studerendes evalueringer og kan fx beslutte handlingstiltag i forhold til undervisningen. De enkelte modulteamformænd er ansvarlige for at evalueringresultaterne bliver diskuteret i de enkelte modulteam, og en af teamformændene er ansvarlig for i samarbejde med sekretæren at revidere udbuddets evalueringsskema i overensstemmelse med udefrakommende pålæg.

Ekspertpanelet vurderer at evalueringerne foregår med en systematik og hyppighed der på tilfredsstillende vis sikrer udbuddets fortsatte kvalitet, og vurderer at kvalitetssikringsaktiviteterne fører til konkrete forbedringer af udbuddet. Eksempelvis redegør institutionen for at der i forbindelse med modul 4 er blevet udarbejdet instruktioner til de studerende om deres ansvar og kompetencer i forhold til medicingivning og behandling med blodkomponenter på baggrund af evalueringresultater blandt både studerende og kliniske vejledere.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 14, supplerende dokumentation og følgende bilag:

- Bilag 2.4: Anbefalinger fra Udvalg vedrørende revision af sygeplejerskeuddannelsen
- Bilag 14.1: VIA's kvalitetsmodel 2009
- Bilag 14.2: Strategi for Sundhedsfaglig Højskole, VIA University College. 2008-2009

- Bilag 14.3: Tillæg til evalueringsrapport. Sygeplejerskeuddannelsen i Randers. September 2008
- Bilag 14.4: Spørgeskema. Evaluering af Modul 1
- Bilag 14.5: Dokumentation af curriculums sammensætning. Sygepleje. Modul 1
- Bilag 14.6: Dokumentation af curriculums sammensætning. Mikrobiologi. Modul 2
- Bilag 14.7: Dokumentation af curriculums sammensætning. Anatomi, fysiologi og biokemi/biofysik Modul 3
- Bilag 14.8: Dokumentation af curriculums sammensætning. Tema 1 Børn og familie. Modul 5
- Bilag 14.9: Dokumentation af curriculums sammensætning. Sygepleje. Modul 7
- Bilag 14.10: Dokumentation af curriculums sammensætning. Pædagogik. Modul 7.

Kriterium 15: Gennemførelse

"Frafald minimeres, og de studerende gennemfører i tilfredsstillende omfang.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

- 1) at der er iværksat indsatser for at øge antallet af studerende, som gennemfører, fx registrering af nøgletal, studie- og erhvervsvejledning samt viden om årsager til frafald,*
- 2) at der opnås tilfredsstillende resultater med hensyn til de studerendes gennemførelsesfrekvens set i forhold til andre udbud inden for samme eller beslægtede uddannelsesområder."*

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet konstaterer at 27,3 % af udbuddets studerende, som er startet på årgang 2004, er ophørt med uddannelsen uden at fuldføre den. Frafallstallet for udbuddet er dermed under den vejledende maksimumgrænse på 39 % som er fastsat i forbindelse med denne akkrediteringsvurdering, og er derfor tilfredsstillende. Den vejledende maksimumgrænse er fastsat i fællesskab af alle de ekspertpaneler som er med til at vurdere udbud af sygeplejerskeuddannelsen, og EVA og gælder for alle udbud af uddannelsen.

Ekspertpanelet vurderer det tilfredsstillende at udbuddet registrerer årsager til studerendes frafald på udbuddet, men vurderer det samtidigt som en mindre svaghed at udbuddets viden om frafaldet er meget overordnet. Det er vanskeligt at handle målrettet hvis årsagerne er beskrevet i generaliserede vendinger som fx "personlige årsager" eller "fortrødt studievalg". Alle studerende der ønsker at afbryde uddannelsen, har en samtale med studievejlederen for at udbuddet kan afdekke årsagen til dette. Udbuddet redegør for at den hyppigste årsag er at den studerende har fortrødt sit studievalg.

Ekspertpanelet vurderer at udbuddet har iværksat en række relevante tiltag for at fastholde de studerende på uddannelsen. Eksempelvis sørger udbuddet for at de studerende starter på forholdsvis små hold og bliver knyttet til en studiegruppe, og det giver dem mulighed for at få både faglig og social støtte på de indledende semestre af uddannelsen hvor frafaldet ifølge udbuddets erfaring er størst. Derudover tilbyder udbuddet faglig vejledning til de studerende hvis de møder faglige udfordringer i løbet af uddannelsen. Under besøget fremgik det af interview med de studerende at de er meget tilfredse med det høje faglige niveau på uddannelsen, de gode faciliteter i simulationslaboratoriet og det tætte sammenhold på udbuddet, hvilket ifølge dem er vigtige faktorer for at fastholde de studerende.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 15, nøgletal for kriterium 15 og interview med de studerende under institutionsbesøg.

Kriterium 16: Vurdering af læringsudbytte

"Prøver og eksamensformer sikrer en tilstrækkelig samlet belysning af, hvorvidt en studerende har realiseret mål for læringsudbytte.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere,

1) at de valgte prøver og eksaminer er velegnede til at belyse, om en studerende opnår de læringsmål, der skal vurderes ved prøven/eksamenen,

2) at de valgte prøver og eksaminer samlet set giver et tilstrækkeligt dækkende billede af, om en studerende har opnået viden, færdigheder og kompetencer, der svarer til mål for læringsudbytte."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Pga. overgang til ny studieordning i 2008 har udbuddet kun beskrevet prøver og eksaminer for modulerne 1-7. Det har derfor kun været muligt for ekspertpanelet at vurdere disse prøver og eksaminers velegnethed.

Ekspertpanelet vurderer at institutionen på tilfredsstillende vis redegør for de typer af prøver og eksaminer udbuddet anvender i forbindelse med de forskellige moduler. Ekspertpanelet vurderer at der anvendes forskellige og relevante prøveformer i løbet af uddannelsen der belyser om de studerende har nået de fastsatte læringsmål. Prøveformerne varierer afhængigt af modulernes indhold og vægtningen af teori og praksis. Prøverne kan eksempelvis være praktiske prøver ved mundtlig eksamen eller skriftlige prøver i form af opgaver hvor de studerende skal tage udgangspunkt i en sygeplejefaglig problemstilling fra praksis.

Selvom ikke alle udbuddets prøver og eksaminer er beskrevet endnu, vurderer panelet at det er sandsynliggjort at prøver og eksaminer vil give et tilstrækkeligt dækkende billede af om den studerende har realiseret mål for læringsudbytte efter endt studieforløb. Panelet bygger sin vurdering dels på det forhold at der er prøver og eksaminer ved afslutningen af hvert modul som belyser om den studerende har opnået modulets læringsmål, og dels på panelets vurdering i forbindelse med kriterium 6 om at der er god sammenhæng mellem læringsmålene for udbuddets elementer og det overordnede mål for læringsudbytte.

Dokumentation:

Institutionens redegørelse for kriterium 16 og følgende bilag:

- Bilag 7.9: Planlagt studieaktivitet rettet mod patientologi. Modul 1
- Bilag 7.11: Planlagt studieaktivitet rettet mod sygepleje, ernæring og væske, diætetik, anatomi og fysiologi. Modul 3
- Bilag 7.13: Planlagt studieaktivitet rette mod farmakokinetik og farmakodynamik. Modul 7
- Bilag 7.44: Underviserguide til planlagt studieaktivitet. Modul 3
- Bilag 16.1: Kriterier Intern teoretisk prøve. Modul 1
- Bilag 16.2 Kriterier Intern teoretisk prøve. Modul 2, delprøve
- Bilag 16.3: Kriterier Intern teoretisk prøve. Modul 2, delprøve 2
- Bilag 16.4: Kriterier Ekstern teoretisk prøve. Modul 3
- Bilag 16.5: Kriterier Intern klinisk prøve. Modul 4
- Bilag 16.6: Kriterier Intern teoretisk prøve. Modul 5
- Bilag 16.7: Kriterier Ekstern teoretisk prøve. Modul 7

- Bilag 16.8: Tillæg til studieordning: Prøver og anvendte bedømmelsesformer.

Kriterium 17: Opnåelse af læringsudbytte

"Uddannelsesuddannelsens dimittender realiserer mål for læringsudbytte i tilfredsstillende grad.

Uddybning

Udbuddet skal redegøre for og dokumentere, at udbuddets dimittender opnår tilstrækkeligt gode karakterresultater, set i forhold til resultaterne for det uddannelsesområde, der akkrediteres, eller i forhold til resultaterne for beslægtede uddannelsesområder."

Vurdering:

Kriteriet er opfyldt.

Begrundelse for vurderingen:

Ekspertpanelet konstaterer at 7 % af karaktererne, som fremgår af eksamensbeviserne for udbuddets dimittender har karakteren 02. Nøgletallet for udbuddet er dermed under den vejledende maksimumgrænse på 7,5 % som er fastsat i forbindelse med denne akkrediteringsvurdering, og er derfor tilfredsstillende. Den vejledende maksimumgrænse er fastsat i fællesskab af alle de ekspertpaneler som er med til at vurdere udbud af sygeplejerskeuddannelsen, og EVA og gælder for alle udbud af uddannelsen. Nøgletallet er beregnet ud fra karaktererne for de tre eksterne eksaminer for udbuddets dimittender fra de sidste to semestre.

Dokumentation:

Institutionens nøgletal for kriterium 17.